

CZU 347.77

UTILIZAREA TERMENULUI „PROPRIETATE” ÎN CADRUL RAPORTURILOR JURIDICE DIN DOMENIUL PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

Gheorghe AVORNIC,
doctor habilitat în drept, profesor universitar
Marin DOMENTE,
magistru în drept, doctorand

The term “property” in the classic meaning, comprises three essential attributes - the possession, use and disposal, that are applied to material objects, taking into consideration that intellectual creation results are of non-material form, the element of possession can not be applied. This article is devoted to analysis of that fact.

Keywords: legal relation; intellectual property; property rights; possession; use; disposal.

Problematika dreptului poate fi abordată sub mai multe aspecte. E necesar a menționa faptul că această categorie aparține nu numai științelor juridice, ci și altor ramuri ale științelor sociale, precum eticii, unde categoriile de drept-nedrept constituie capitole importante ale cunoașterii. De asemenea, dreptul este privit ca un fenomen sociologic, cu o structură complexă și o fizionomie aparte întruchipând, în gradul cel mai înalt posibil, viața juridică a unei societăți umane.

Termenul „drept” concretizează acea componentă a sistemului normelor sociale, care grupează reglementările a căror respectare obligatorie este asigurată, la nevoie, prin forța de constrângere a statului. Totodată, dreptul este și o știință. Oprindu-ne asupra acestui din urmă sens, trebuie să precizăm că, asemenea oricărei alte științe particulare, care investighează un anumit domeniu al realității, știința dreptului își are particularitățile sale. Ideea însă, pe care se fundamentează întreg edificiul cunoașterii în acest domeniu – cea de justiție, dreptate, echitate, nu este proprie doar dreptului. Astfel, ea poate fi întâlnită și în alte componente cognitive, cum sunt: politica, etica, religia, care își întemeiază propriile discursuri, printre altele, și pe aceste concepte.

Dreptul este un fenomen dinamic, el își pune amprenta asupra realităților sociale, fiind, totodată, influențat de aceste realități. Profesorul iugoslav J.Goricar menționează: „Scopul fundamental al științelor juridice constă în a cerceta cum trăiește dreptul în mediul social, cum îl influențează societatea și cum ea contribuie la menținerea și perfecționarea lui”.

Ca ansamblu de norme care organizează conviețuirea umană și îi statornicește principalele coordonate, orientând comportamentul uman și apărând societatea de fenomenele dăunătoare, dreptul este o tehnică. Participarea individuală în relațiile sociale are loc pe baza unui statut reglementat juridic.

Ca ansamblu de procedee și mijloace prin intermediul cărora legiuitorul selectează cerințele tipice, dându-le expresie juridică, prin care judecătorul selectează norma sau normele cele mai indicate spre a le aplica în procesul individualizării speței respective sau prin care avocatul selectează și expune argumentele necesare efectuării demonstrației în apărarea clientului său, dreptul este o artă [1].

Asupra conceptului de drept s-au statornicit trei sensuri:

- drept subiectiv;
- drept obiectiv;
- știința dreptului.

În primul caz, sensul de „drept subiectiv” al termenului „drept” desemnează prerogativa, facultatea sau posibilitatea recunoscută unei persoane de a pretinde să i se dea ceva, să i se execute o prestație sau să obțină de la o persoană acordul de a se abține de la o anumită activitate. Rezultă că „dreptul”, ca prerogativă, constituie atributul unei persoane ce este titularul sau subiectul acestui drept. De aici și denumirea de „drept subiectiv” – adică al titularului sau al subiectului [2].

Cel de-al doilea sens, de „drept obiectiv”, căruia îi vom acorda un spațiu mai amplu pe parcursul tratării acestui paragraf, reprezintă totalitatea normelor juridice pe care le conține legislația, care, deși constituie cadrul de realizare a dreptului subiectiv, a comportat și deocamdată mai comportă multe discuții.

Aceste două categorii sunt întâlnite numai în teoria și practica juriștilor și nu sunt legate de categoriile filosofice „obiectiv” și „subiectiv”. Totuși, ambele aceste două noțiuni juridice au însemnătatea lor. Normele juridice, în modul respectiv stabilit, sunt obiectivizate în legislație (în practica judiciară și în alte izvoare de drept), de aceea, din momentul adoptării și intrării lor în vigoare, nu depind de voința fiecărui subiect (chiar și a guvernanților). Drepturile cetățenilor, ale întreprinderilor, asociațiilor etc., dimpotrivă, aparțin fiecărui subiect în particular. Dreptul subiectului reprezintă mărimea, limitele comportării lui, recunoscute și garantate de stat.

Și cel din urmă sens al termenului „drept” este cel de „știința dreptului”. Oprindu-ne asupra acestui sens, trebuie să precizăm că, asemenea oricărei alte științe particulare, care investighează un anumit domeniu al realității, știința dreptului posedă particularitățile sale. Totodată, știința dreptului are ca obiect cercetarea normelor și a raporturilor juridice, cercetarea izvoarelor dreptului, elaborarea, aplicarea și realizarea dreptului etc.

Conceptul dreptului, ca sistem de norme stabilite sau sancționate de stat, descoperă unul dintre aspectele realității juridice. Astfel de norme sunt esența regulii

de conduită, sunt regulatori ai relațiilor sociale dintre oameni. Ținând seama că este un regulator social, manifestându-se față de fiecare persoană sau organizație în parte ca un oarecare factor exterior, dreptul ca sistem de norme poartă un caracter obiectiv, adică nu aparține unui anumit subiect, nu reprezintă o particularitate a lui proprie sau a societății. De aceea, normele de drept, sau dreptul ca sistem de norme, este denumit drept obiectiv [3].

Referindu-ne la conceptul de *drept obiectiv*, este important, după noi, să începem analiza acestui fenomen juridic cu definiția sa, care a căpătat în literatura juridică mai multe forme:

a) Într-o concepție formulată încă la începutul secolului trecut de E.N. Trubețkoi, renumit teoretician, jurist și filosof rus, dreptul obiectiv reprezintă „totalitatea normelor juridice și oglindește elementul social al dreptului [4]. Considerăm că în această definiție accentul se pune pe elementul social al dreptului obiectiv, element deosebit de important ce nu poate fi contestat și care nu poate lipsi din definiția dreptului obiectiv. Însă dreptul este un fenomen deosebit de complex ce cuprinde în sine tot ceea ce ține de individ, societate, stat. Observăm deci că definiția expusă de E.N. Trubețkoi reflectă doar primele două componente, fără a specifica rolul statului în reglementarea relațiilor sociale, reglementare ce se concretizează, în ansamblul său, în conceptul de drept obiectiv. De asemenea, nu trebuie negat rolul statului în asigurarea respectării acestor norme.

b) Într-o altă concepție, exprimată de juristul francez P.Sandevour, dreptul obiectiv reprezintă „totalitatea normelor care înzestreză indivizii cu drepturi și prerogative, însărcinându-i, concomitent, cu obligații concrete” [5]. În această ordine de idei, autorul definește normele juridice și menționează că totalitatea lor formează dreptul obiectiv. Acest din urmă gând nu poate fi contestat, deoarece, într-adevăr, dreptul obiectiv nu este altceva decât un sistem de norme juridice, și nu doar ansamblul sau totalitatea lor. Însă și în această definiție nu se menționează cine este autorul sau cine elaborează dreptul, sub ce formă el este exprimat, care sunt consecințele nerespectării sale.

c) Într-o altă definiție, dreptul obiectiv reprezintă „normele general-abstracte ale dreptului pozitiv, care prevăd pentru diferiți subiecți de drept condiții și posibilități juridice formal egale pentru realizarea în raporturi juridice concrete a scopurilor și intereselor licite – dobândirea și realizarea drepturilor lor subiective, individual-determinate și concrete, crearea și executarea obligațiilor lor juridice individual determinate și concrete” [6]. Este o definiție foarte corectă. Autorul ei, renumitul jurist rus V.S. Nerseseanț, a dorit să definească dreptul obiectiv prin prisma elementului său definitiv și distinctiv în raport cu dreptul subiectiv, și anume: că dreptul obiectiv este întotdeauna o prescripție (o totalitate de prescripții) generală (generale) și abstractă (abstracte) consacrate unui număr nedeterminat de persoane, persoane neconcrete în privința individualizării lor. Trebuie să recunoaștem că, deși este absolut corectă din punctul de vedere al sensului său juridic, această definiție nu a fost preluată sau folosită și de alți savanți.

d) În unele cazuri, dreptul obiectiv este înțeles ca „ansamblul normelor de drept care determină conținutul

drepturilor și obligațiilor unui cerc nedeterminat de subiecți ce se află în sfera de acțiune a normei juridice” [7]. Această definiție subliniază conținutul normelor juridice, și anume: drepturile și obligațiile juridice subiective. Însă, accentuând că aceste drepturi și obligații sunt destinate unui cerc nedeterminat de persoane, autorul, pe bună dreptate, prezumă că ele sunt doar abstracte, încă neconcretizate prin subiecții lor, concretizare ce se realizează doar în momentul stabilirii raportului juridic prin concretizarea subiecților lui și prin exercitarea concretă a drepturilor subiective.

e) O definiție reținută în doctrina românească, exprimată de G.Vrabie, determină dreptul obiectiv ca o „totalitate de norme obligatorii, elaborate de organele competente ale statului sau sancționate de acestea, norme ce pot fi realizate la nevoie prin intermediul coerciției statale” [8]. Definiția propusă de G.Vrabie, deși pare mai completă decât cele anterior expuse, totuși nu menționează nimic despre caracterul general și abstract al normelor juridice (cu excepția normelor juridice de stimulare care au un caracter concret chiar din momentul adoptării lor), caracter ce definește întregul sistem al dreptului obiectiv.

f) În doctrina autohtonă, dreptul obiectiv este definit ca: „totalitatea normelor juridice, generale și impersonale, strict determinate și obligatorii, stabilite sau sancționate de către stat, care fixează cadrul juridic de organizare a statului și de conducere a societății și care reglementează cele mai importante relații sociale, stabilind căile și mijloacele de apărare, consolidare și dezvoltare a ordinii și raporturilor sociale, reprezentând voința clasei (claselor) dominante, iar la etapa contemporană – a majorității populației sau a întregului popor, a căror aplicare și respectare este garantată de stat, putând fi impusă, la nevoie, prin forța de constrângere a acestuia” [9].

Considerăm, în contextul definițiilor prezentate, că ele toate au dreptul la existență, apreciindu-le ca fiind corecte din punctul de vedere al esenței și nucleului lor teoretico-științific. Totuși, trebuie de subliniat că unele dintre ele sunt mai complete, mai expresive, altele mai puțin concrete; unele mai detaliate și mai semnificative, altele mai simpliste, însă toate sunt rodul unor cercetări subiective și individuale, manifestare a tendinței de exprimare originară și de pe pozițiile propriilor investigații, căci doar în contradicție se naște adevărul.

Potrivit teoriei generale, noțiunea de drept cuprinde nu numai normele de drept, care le conțin actele normative, dar și drepturile persoanelor fizice și juridice – drepturile subiective ale participanților la raporturile juridice civile. Dreptul subiectiv reprezintă tipul și măsura comportamentului posibil al unui subiect de drept, care conține împuternicirea de a avea un anumit comportament, de a cere un anumit comportament de la persoanele obligate, de a se apăra și de a fi ocrotit prin lege [10]. În opinia lui S.N. Bratus, dreptul subiectiv este o posibilitate ocrotită de lege de a acționa.

Astfel, subiectul de drept poate acționa de sine stătător, precum și să ceară de la alte persoane un comportament corespunzător. În materia dreptului se deosebesc drepturi în sens larg și drepturi în sens îngust [11]. Astfel, drepturile ce apar în privința obiectelor nemateriale formează cercul de drepturi în sens îngust, la

care se atribuie și dreptul asupra rezultatelor activității intelectuale [12].

Dreptul asupra creației intelectuale a fost totdeauna obiect al discuțiilor doctrinare. În perioada sovietică, dreptul asupra creațiilor intelectuale era studiat în calitate de atribut ce individualiza rezultatele activității persoanelor juridice [13]. Individualizarea are o mare importanță pentru persoanele juridice care se ocupă cu activitatea economică, de fabricare a produselor, de realizare a lor și de prestare a serviciilor. Astfel, consumatorul are posibilitatea de a diferenția produsele ce aparțin diferiților producători și se poate pronunța asupra calității acestor produse. Dreptul la creațiile intelectuale era un drept subiectiv ce aparținea în exclusivitate persoanelor juridice întreprinderi de stat, deoarece erau aproape că unici subiecți ai activității economice [14]. În acea perioadă, creațiile intelectuale nu erau atât de avantajoase în condițiile relațiilor de piață și ale concurenței, deoarece dominau relațiile de monopol al statului, proprietatea de stat, lipsa concurenței.

O activitate a omului utilă și importantă este activitatea comercială. Pentru un comerciant foarte important este fondul de comerț, care include atât elemente corporale, cât și incorporale. Fondul de comerț formează un drept de proprietate incorporală [15]. Printre elementele fondului de comerț un rol important revine creațiilor intelectuale.

Deoarece dreptul la creația intelectuală, fiind după natura sa juridică diferit de drepturile reale și de cele obligaționale, creația intelectuală ca obiect al relațiilor sociale este reglementată prin legi speciale, dreptul comun conținând doar norme generale. Astfel, în Republica Moldova, precum și în alte state sunt adoptate și funcționează un set de legi și acte normative speciale care reglementează domeniul dat. Ca și celelalte drepturi asupra bunurilor incorporale, dreptul la creația intelectuală a fost calificat inițial, în sec. XIX, ca drept de proprietate.

Teoria proprietății este cea mai veche teorie ce se baza pe dreptul natural. Conform acestei teorii, dreptul titularului asupra unui rezultat al creației intelectuale este un drept de proprietate opozabil tuturor persoanelor, care face parte din drepturile reale, dreptul de proprietate. Astfel, titularul, în corespundere cu tradiționalul drept roman, dispune de toate prerogativele ca un proprietar asupra bunurilor materiale: „usus, fructus și abusus” [16]. Teoria proprietății a fost consacrată de legislația revoluției franceze. Legislația Rusiei din sec. XIX, de asemenea, atribuia dreptul de autor, de inventator și dreptul asupra mărcii la categoria dreptului de proprietate. Această concepție a fost înaintată la formarea proiectului Codului civil (Гражданское Уложение) de la sfârșitul sec. XIX- începutul sec. XX. Însă, majoritatea savanților ruși s-au pronunțat pentru includerea în legislație a termenului de „drept exclusiv”, și nu „drept de proprietate” [17]. Noțiunile de proprietate industrială, intelectuală, practic, au încetat a se mai folosi, iar dacă se și utilizau uneori – numai ca obiect de critică.

Deoarece utilizarea creațiilor intelectuale este de natura de a cuceri clientela și ajută consumatorii la alegerea produselor, serviciilor, Paul Roubier, în 1935, a numit acest drept, drept de clientelă [18]. El se află la hotarul dintre drepturile personale și cele reale, care

formează a treia categorie de drepturi. Dreptul la marcă diferă de drepturile personale, deoarece este opozabil tuturor. Titularul dreptului la creația intelectuală se poate opune tuturor concurenților care utilizează aceleași obiecte ale proprietății intelectuale. Acesta este un drept de proprietate asupra rezultatelor activității intelectuale care se poate opune *erga omnes*.

Astfel, apare noua teorie – teoria drepturilor asupra obiectelor creației intelectuale. Adepții acestei teorii au accentuat că această proprietate diferă de cea din dreptul comun, deoarece este limitată în timp și teritorial, drepturile intelectuale sunt legate de titular și sunt ocrotite prin alte mijloace juridice, deci este vorba de o proprietate ce necesită reglementări speciale în virtutea caracterului nematerial. Obiectele acestui drept de proprietate sunt bunurile incorporale. Drepturile asupra rezultatelor creației intelectuale sunt drepturi *sui-generis*, adică drepturi care se deosebesc de cele clasice: reale, obligaționale și personale. Unul din creatorii acestei teorii a fost E. Picard, jurist belgian, care a arătat că dreptul la creațiile intelectuale formează o proprietate intelectuală deosebită, care se deosebește de proprietatea asupra bunurilor materiale [19].

Ideea drepturilor intelectuale, ca o categorie specială, s-a bucurat de un mare succes. O mai mare valoare a căpătat teoria drepturilor exclusive, enunțată în doctrina germană și anglo-americană. Conform acestei teorii, care a rămas a fi dominantă actualmente în doctrină, titularul dispune de dreptul exclusiv de folosință a creației intelectuale, care formează latura pozitivă a dreptului la marcă și de dreptul exclusiv de a interzice oricărui terț de a folosi creația intelectuală, fără acordul titularului – ceea ce formează latura negativă a dreptului [20].

Dreptul la creațiile intelectuale, în perioada sovietică, era considerat drept exclusiv. Prin *exclusivitate* în anii 20-30 se înțelegea dreptul titularului de a folosi creația intelectuală pentru orice produs pe întreg teritoriul statului, dreptul de a interzice terților utilizarea unei creații intelectuale identice sau similare, precum și posibilitatea transmiterii creației intelectuale numai împreună cu întreprinderea.

Mai târziu, caracterul exclusiv asupra creațiilor intelectuale s-a păstrat, numai că exclusivitatea se referea doar la produsele și serviciile care au fost înregistrate și indicate în certificatul eliberat. Dreptul exclusiv al titularului creației intelectuale este numit *drept de monopol*, deoarece numai titularul are dreptul asupra creației intelectuale date pentru produsele, serviciile înregistrate [21].

Doctrina franceză consideră dreptul asupra creației intelectuale ca fiind un drept patrimonial [22]. Teoria caracterului patrimonial al dreptului asupra creațiilor intelectuale a fost susținută de la J. Kohler încoace, cu toate că creațiile intelectuale nominale au fost adesea considerate legate de persoana titularului.

Dreptul asupra creațiilor intelectuale, în perioada sovietică, era considerat un drept personal nepatrimonial, reprezentând un semn ce individualizează întreprinderile și rezultatele activității lor. Acest drept era asimilat altor drepturi personale nepatrimoniale, cum ar fi dreptul la nume, cînsite, demnitate, care nu puteau fi evaluate în bani, erau strâns legate de persoană și nu puteau fi transmise. Dreptul asupra creațiilor intellectu-

ale deci se caracteriza prin exprimarea valorilor morale – a cinstei și demnității.

Însă acest drept are și importanță patrimonială, deoarece de rezultatele creației intelectului depinde comercializarea produselor. În opinia altor autori, acest drept este un drept patrimonial [23].

Caracterul patrimonial al creațiilor intelectuale rezultă din dreptul titularului de a transmite aceste obiecte cu titlu oneros. Față de alte drepturi recunoscute personale nepatrimoniale, în perioada sovietică, creația intelectului putea fi transmisă atât împreună cât și separat de întreprindere. Important este de a sublinia că actele normative sovietice nu stipulau expres transmiterea dreptului la creația intelectuală în schimbul unui preț. De obicei, dreptul asupra creației intelectuale putea fi transmis de la o persoană juridică la alta în caz de reorganizare.

Practic, până în anii 90, în Uniunea Sovietică drepturile la creațiile intelectuale se transmiteau cu titlu gratuit [24]. Acest fapt ne demonstrează că dreptul asupra creațiilor intelectuale nu era evaluat, deci nu era patrimonial.

Ulterior, odată cu dezvoltarea relațiilor economice, dreptul asupra rezultatelor creației intelectuale a fost recunoscut ca patrimonial, fiind transmis și cu titlu oneros. Astfel, aceste rezultate au devenit obiecte ale diferitelor contracte.

Recunoașterea drepturilor autorului asupra rezultatului creației intelectuale a căpătat dezvoltare mult mai târziu decât a celor patrimoniale. Abia la începutul sec. XIX drepturile personale nepatrimoniale se afirmă în jurisprudență, în special este cunoscut cazul judecat de Curtea de Apel Paris, la 30 martie 1826, împotriva unui ministru al lui Napoleon, conform căruia „folosirea abuzivă a unui nume, prin atribuirea mincinoasă a unei lucrări, constituie o violare a proprietății” [25].

Primele reglementări de bază pe plan internațional, care s-au referit la conceptul drepturilor autorilor asupra obiectelor creațiilor intelectuale, au fost făcute de către delegația italiană în cadrul Conferinței ce a avut loc în 1928 la Roma.

Aceste reglementări au constituit obiectul unei largi discuții, ce și-a găsit expresie într-un amendament la art. 6 din Convenția de la Berna, care formulează conceptul nominalizat după cum urmează:

„Independent de drepturile patrimoniale ale autorului și chiar după cesiunea respectivelor drepturi, autorul va avea dreptul să revendice paternitatea operei și să modifice a operei, precum și la orice acțiune derogatorie, referitoare la opera respectivă, acțiune care va prejudicia onoarea sau reputația lui.

Drepturile acordate autorului, în conformitate cu paragraful precedent, vor fi menținute, după moartea acestuia, cel puțin până la expirarea duratei drepturilor economice, și vor putea fi exercitate de către persoane sau instituții autorizate de legislația țării în care este revendicată protecția. Cu toate acestea, statele, ale căror legislații la data ratificării sau aderării la prezentul Act nu prevăd protecția tuturor drepturilor, enumerate în paragraful precedent, după decesul autorului, pot prevedea ca unele dintre drepturile respective să nu mai fie menținute după decesul autorului”.

După cum rezultă din conținutul textului, Convenția de la Berna acordă un minimum necesar de protecție autorului, pe când funcția statului este de a ridica nivelul de protecție prin intermediul legislației interne. Prin urmare, Convenția de la Berna are ca scop acordarea unui minimum de protecție și armonizarea legislațiilor naționale.

Așadar, prin „proprietate intelectuală” trebuie de înțeles ansamblul drepturilor patrimoniale și personale nepatrimoniale asupra rezultatelor exprimate materialmente ale activității intelectuale, precum și asupra atributelor de identificare și de individualizare a participanților la raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale.

Asemănarea drepturilor asupra bunurilor incorporeale cu drepturile asupra bunurilor corporale constă în faptul că dreptul exclusiv (drept specific bunurilor incorporeale) poate fi transmis în totalitate sau în parte prin acte juridice între vii sau pentru cauză de moarte reglementate în dreptul comun. Legile speciale nu conțin norme ce ar reglementa raporturile juridice date, care în cazul transmiterii au caracter relativ, ci numai denumesc contractele: contractul de cesiune, contractul de licență (exclusivă sau neexclusivă) cărora li se aplică normele dreptului comun similare: normele ce reglementează vânzarea-cumpărarea, donația, locațiunea.

Referințe:

1. Корельский В.М., Перевалов В.Д. *Теория государства и права*. Москва: Норма-Инфра М, 1998, с.217-243.
2. Малько А.В. *Теория государства и права в вопросах и ответах*. Москва: Юристъ, 1997, с.66.
3. Пиголкин А.С. *Общая теория права*. Москва: Изд-во МГТУ им.Баумана, с.235.
4. Трубецкой Е.Н. *Энциклопедия права*. Санкт-Петербург: Лань, 1998, с.152.
5. Сандеуар П. *Введение в право*. Перевод с франц. Москва: Интрагэк-Р, с.143.
6. Нерсесянц В. С. *Общая теория права и государства: Учебник для вузов*. Москва: НОРМА, с.504-505.
7. Хропанюк В.Н. *Теория государства и права*. Москва: Интерстиль, 2008, с.307.
8. Vrabie G., Popescu S. *Teoria generală a dreptului*. Iași: Ștefan Procopiu, 1995, p.5.
9. Avornic Gh. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Cartier Juridic, 2004, p.153.
10. Лазарев В.В. *Общая теория права и государства*. Москва: Юридическая литература, 1994, с. 32-33.
11. Магузов Н.И. *Правовая система и личность*. Саратов, 1987, . 94.
12. Васильев Е.А. *Гражданское и торговое право капиталистических государств*. Москва: „Международные отношения”, 1993, с. 486-487.
13. Иоффе О.С. *Советское гражданское право*. Москва: Юридическая литература, 1967, с. 147-151.
14. Бойкачева Е. Борьба с контрафактом: ситуация остается острой, Интеллектуальная собственность в Беларуси. В: *Авторское право*. Минск, 2005, с. 191.
15. Cârpenaru S. *Drept comercial român*. București: ALL, 1996, p. 99-100.
16. Святосл Ю.И. *Правовая охрана товарных знаков в капиталистических странах*. Москва: Издательство „ЦНИИПИ”, 1969, с. 106-107.
17. Сергеев В.М. *Практика обеспечения правовой охраны товарных знаков*. Ленинград: ЛДНТП, 1976, с. 14-15.
18. Chavanne A.I., Brust J.-J. *Droit de la propriété industrielle*. 4e édition. Paris: Dalloz, 1993, p. 467.
19. Сергеев А.П. *Гражданское право: Учебник*. Часть 3. Москва: Проспект, 1998, с. 4-5.
20. Macovei I. *Dreptul proprietății industriale*. Iași: Universitatea „Al. I. Cuza”, 2002, p. 9-12.
21. Galloux J.-Ch. *Droit de la propriété industrielle*. Paris: Dalloz, 2000, p. 423.
22. *Ibidem*, p. 313-314.
23. Рясенцев В.А., ред. *Советское гражданское право: Учебник*. Москва: Юридическая литература, 1965, с. 130.
24. Wagret J.-M. *Brevets d'invention et Propriété industrielle*. Paris: Presses universitaires de France, 1964, p. 69.
25. Bertrand A. *Le Droit d'Auteur et les Droits Voisins*. Paris: Dalloz, 1999, p.36.